

Nr 23.

Utlåtande med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan om anslag till Befrämjande av landsbygdens elektrifiering jämte i ämnet väckta motioner.

I årets statsverksproposition (IX ht p. 121) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till Befrämjande av landsbygdens elektrifiering för budgetåret 1951/52 anvisa ett reservationsanslag av 3 000 000 kronor, innebärande oförändrad medelsanvisning i förhållande till innevarande budgetår.

Utskottet har i detta sammanhang behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen I: 48 av herrar *Näslund* och *Näsström* samt II: 31 av herrar *Andersson* i Långviksmon och *Andersson* i Alfredshem, i vilka motioner anhållits att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte gå i författning om att elektrifieringsföretag å landsbygden, vilkas färdigställande draga en kostnad av över 300 kronor per tariffenhet, måtte kunna beviljas statsbidrag.

Beträffande de skäl, som motionärerna anfört till stöd för sin hemställan, får utskottet hänvisa till framställningen i motionerna.

Över motionerna har utskottet låtit inhämta yttranden av elkraftutredningen och kommerskollegium.

Efter en redogörelse för elektrifieringsberedningens anslagsäskande för nästa budgetår — innebärande en höjning av anslaget från 3 000 000 kronor till 4 000 000 kronor — har *departementschefen* anfört följande.

»Den statsunderstödda elektrifieringsverksamheten har under vartdera budgetåret 1948/49 och 1949/50 disponerat ett belopp av 4 000 000 kronor. Därav utgjordes 3 000 000 kronor av anslag för respektive budgetår och 1 000 000 kronor av förut spärrade medel, vilka genom beslut av Kungl. Maj:t ställts till förfogande. Vid behandlingen av frågan om anslag för ändamålet för innevarande budgetår uttalade jag, bland annat, att verksamheten även under nästa budgetår behövde hållas inom samma jämförelsevis snäva ram som under de senaste åren. Jag förutsatte därvid att — utöver ett anslag med oförändrat belopp — återstoden av de spärrade medlen skulle ställas till förfogande för verksamheten under budgetåret 1950/51.

Genom beslut den 15 december 1950 har Kungl. Maj:t medgivit, att av den hittills odisponerade delen av anslaget för budgetåret 1947/48, omkring 1 500 000 kronor, får tagas i anspråk ett belopp av 1 000 000 kronor. Till sammans med det för budgetåret 1950/51 beviljade anslaget, 3 000 000 kronor, står alltså för innevarande budgetår till förfogande samma belopp som för vartdera budgetåret 1948/49 och 1949/50 eller cirka 4 000 000 kronor.

Ej heller för nästa budgetår anser jag mig kunna förorda någon ökning av medelsanvisningen för denna verksamhet. För att verksamheten skall

kunna fortgå i ungefärligen samma omfattning som under de närmast föregående budgetåren bör man emellertid enligt min mening räkna med att de återstående spärrade medlen, omkring 500 000 kronor, skola ställas till förfogande under budgetåret 1951/52.»

Elkraftutredningen har i sitt yttrande över motionerna anfört huvudsakligen följande.

I kungl. brev den 30 december 1947 föreskrevs med hänsyn till rådande ekonomiska läge viss begränsning av bidragsverksamheten. Bidrag skulle sålunda ej utgå för elektrifieringar med lägre anläggningskostnad än 120 kronor för centralblocksenhet. För elektrifieringar med en anläggningskostnad, som överstege 240 kronor för CB-enhet, skulle bidrag ej heller beviljas, dock med undantag för projekt av särskilt hög angelägenhetsgrad. I kungl. brev den 26 maj 1950 föreskrevs den jämkningen i grunderna för bidragstilldelningen, att ovannämnda kostnadsgräns skulle höjas från 240 till 300 kronor.

Den av motionärerna påtalade kostnadsgränsen har sålunda till syfte att verka investeringsbegränsande. Att märka är emellertid att även enligt nuvarande regler undantag kan ske för projekt av särskilt hög angelägenhetsgrad. Denna undantagsbestämmelse har närmast gällt skärgårds- och gränsbygdselektrifieringar samt vissa stora socken- och skogsbygdselektrifieringar. I ett i riksdagen den 10 maj 1949 avgivet interpellationssvar framhöll chefen för jordbruksdepartementet att undantag kunde böra göras även för smärre företag, förutsatt att det ur det allmännas synpunkt funnes starka skäl för att de skulle komma till stånd. De i interpellationssvaret anförda synpunkterna skola enligt ovannämnda kungl. brev den 26 maj 1950 beaktas vid bidragstilldelningen.

Till belysande av frågan i vad mån det kan anses möjligt och önskvärt att få till stånd elektrifieringar med högre anläggningskostnad än 300 kronor per CB-enhet har elkraftutredningen anfört bland annat följande.

Medelkostnaden för anläggningen av ett detaljdistributionsnät på landsbygden kan — om man utgår från den ledningslängd m. m., som i genomsnitt erfordras per tariffenhet enligt vattenfallsstyrelsens statistik, och tillämpar nuvarande priser — beräknas till cirka 140 kronor per CB-enhet. Bortsett från elektrifiering av nybebyggelse inom förut elektrifierade områden och måhända vissa områden inom södra Sverige, för vilka statsbidragsmöjligheterna ej begagnats, avser den återstående elektrifieringen huvudsakligen glesbygder och skärgårdsöar. De projekt, för vilka statsbidrag begäres, avse sålunda merendels anslutning av en eller ett fåtal avskilt belägna gårdar. I många fall kan anläggningskostnaden uppgå till 500 kronor per enhet och ibland betydligt mer.

Någon väsentlig ökning av anspråken på statsbidrag torde icke komma att uppstå oavsett om den ifrågavarande spärregeln för projekt med anläggningskostnad över 300 kronor per CB-enhet häves eller ej, enär spärregler av företagsekonomisk natur ingripa beträffande ifrågavarande restelektrifieringar på landsbygden.

I detta sammanhang vill elkraftutredningen framhålla, att utredningen i skrivelse den 27 november 1950 till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet ifrågasatt bl. a. statligt stöd jämväl för upprustning av landsbygdsnäten och åstadkommande i samband därmed av en organisatorisk samordning av de alltför små detaljdistributionsföretagen på landsbygden. Utan att underskatta vikten av att nyelektrifiering sker i största möjliga utsträckning anser elkraftutredningen en statlig verk-

samhet för landsbygdselektrifieringens rationalisering i nuvarande läge vara så angelägen, att densamma bör komma till stånd även om man av statsfinansiella hänsyn därigenom skulle tvingas att i någon mån begränsa bidragen för nyelektrifiering.

Enligt nu tillämpade grunder utgår statsbidrag — förutsatt att anläggningskostnaden för projektet i fråga uppgår till minst 120 kronor per CB-enhet — i regel för den del av anläggningskostnaden som ligger mellan gränserna 90 och 180 kronor per CB-enhet. Statsbidragsreglerna gynna härigenom särskilt anläggningar inom kostnadsgränsen 120—180 kronor per CB-enhet genom att abonnentens eller företagens egen insats därvid alltid begränsas till 90 kronor per CB-enhet. Det skulle bättre överensstämma med bidragets syfte, som är att tillgodose svårelektrifierade bygder, om såväl den undre som den övre bidragsgränsen höjdes till en nivå som påkallas av hänsyn dels till det väsentligt ändrade prisläget, dels till möjligheterna att genomföra en ytterligare elektrifiering av glesbygder, skärgårdsöar o. d.

Enär den av motionärerna framförda frågan ingår i det nu aktuella spörsmålet om en ändring av de hittills tillämpade grunderna för tilldelning av bidrag från anslaget till befrämjande av landsbygdens elektrifiering, vill elkraftutredningen på grund av vad ovan anförts förorda, att elektrifieringsberedningen får i uppdrag att verkställa en översyn av bidragsgrunderna med hänsyn till under senare tid inträdda ändringar beträffande den återstående elektrifieringens art och omfattning och den allmänna kostnadsnivån för elektrifiering.

Kommerskollegium har i sitt yttrande över motionerna hänvisat till ett av elektrifieringsberedningen den 12 februari 1951 till Kungl. Maj:t avgivet yttrande över en framställning från länsstyrelsen i Jämtlands län om borttagande av maximigränsen 300 kronor per CB-enhet vid beviljande av statsbidrag från förevarande anslag. Kollegium instämmer i detta yttrande, vilket innebär ett tillstyrkande av att maximigränsen slopas.

Av elektrifieringsberedningens nyssnämnda yttrande må här återgivas följande.

Vid tillämpande av en övre kostnadsgräns av 300 kronor skulle enligt av beredningen gjorda beräkningar de nytillkommande kvalificerade bidragsanspråken uppgå till cirka 4 miljoner kronor per år vid oförändrat prisläge. Genom de höjningar av kopparpriset och virkes- och materielpriser samt arbetslöner som numera skett, ha emellertid förhållandena ändrats, så att kostnadsgränsen skulle behövt vara lägst 360 kronor för enhet för att den avsedda omfattningen av elektrifieringen skulle uppnåtts. Därjämte ha emellertid kostnadsökningarna med hänsyn till att statsbidragen fortfarande äro begränsade till 90 kronor för enhet ökat de ekonomiska svårigheterna för nyelektrifieringar så mycket, att åtskilliga projekt torde framstå som ogenomförbara. Detta minskar bidragsanspråken i jämförelse med vad som förutsågs för ett år sedan, även för det fall att kostnadsgränsen helt borttages.

Införandet av en övre kostnadsgräns har medfört, att praktiskt taget alla projekt (frånsett sockenelektrifieringar och större gränsbygdselektrifieringar) med kostnader överstigande gränsen stoppas av länsföreningar och andra utredningsorgan, sedan dessa genom överslagsberäkningar konstaterat att gränsen överskrides. Elektrifieringen av landsbygden har kommit så långt, att större projekt med lägre kostnad än 300 kronor för enhet endast undantagsvis förekomma. För att den statliga bidragsverksamheten

skall komma till största nytta, är det emellertid önskvärt att alla förefintliga projekt av större betydelse, och då särskilt sådana inom de ännu ofullständigt elektrifierade delarna av landet, komma under behandling hos beredningen. Både av den anledningen och med hänsyn till den redan nämnda begränsning av nyelektrifieringarna, som det höjda kostnadsläget får beräknas medföra, förordar beredningen att kostnadsgränsen slopas. Skulle, trots att sannolikheten talar mot detta, inkommande bidragsanspråk bli större än vad som kan tillgodoses medelst tillgängliga anslag, torde det kunna överlåtas åt beredningen att företaga visst urval av de gynnsammaste och mest angelägna projekten och något uppskjuta behandlingen av övriga projekt.

Utskottet. Av yttrandena över förevarande motioner synes framgå, att till följd av inträdda kostnadsstegringar vissa svårigheter föreligga för den fortsatta elektrifieringen å landsbygden. Detta torde särskilt gälla sådana företag som äro belägna i glest befolkade områden. Anläggningskostnaderna för dessa företag överstiga nämligen i många fall det maximibelopp av 300 kronor per centralblocks-enhet, som fastställts såsom gräns för att statsbidrag skall kunna beviljas. På grund härav och då sociala skäl ofta tala för att elektrifieringsföretag skola genomföras inom nämnda områden, anser utskottet de nuvarande bidragsgrunderna icke vara tillfredsställande. En förnyad översyn av dessa grunder med hänsyn till under senare tid inträffade förändringar i fråga om elektrifieringskostnaderna synes därför böra verkställas. Vid denna översyn torde även böra beaktas övriga till ämnet hörande spörsmål, främst arten och omfattningen av det kvarstående elektrifieringsbehovet på landsbygden. Enligt utskottets mening bör ifrågavarande översyn, som lämpligen torde kunna utföras av elektrifieringsberedningen, komma till stånd genom Kungl. Maj:t försorg. Utskottet förutsätter att, sedan översynen verkställts, Kungl. Maj:t skall vidtaga de åtgärder, vartill skäl kunna föreligga.

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

A. att riksdagen må till *Befrämjande av landsbygdens elektrifiering* för budgetåret 1951/52 anvisa ett reservationsanslag av 3 000 000 kronor;

B. att de likalydande motionerna I: 48 och II: 31 må, i den mån de icke kunna anses besvarade genom vad utskottet ovan anført, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Stockholm den 8 maj 1951.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Närvarande: se under utlåtandet nr 24.